

Baroko v českých zemích

Heřman Dušek

Špitál
Kuks

- Mezi 16. a 18. stoletím
- Vychází ze španělského a italského baroka
- Přizpůsobuje se okolí; Nové prvky, lidová tradice

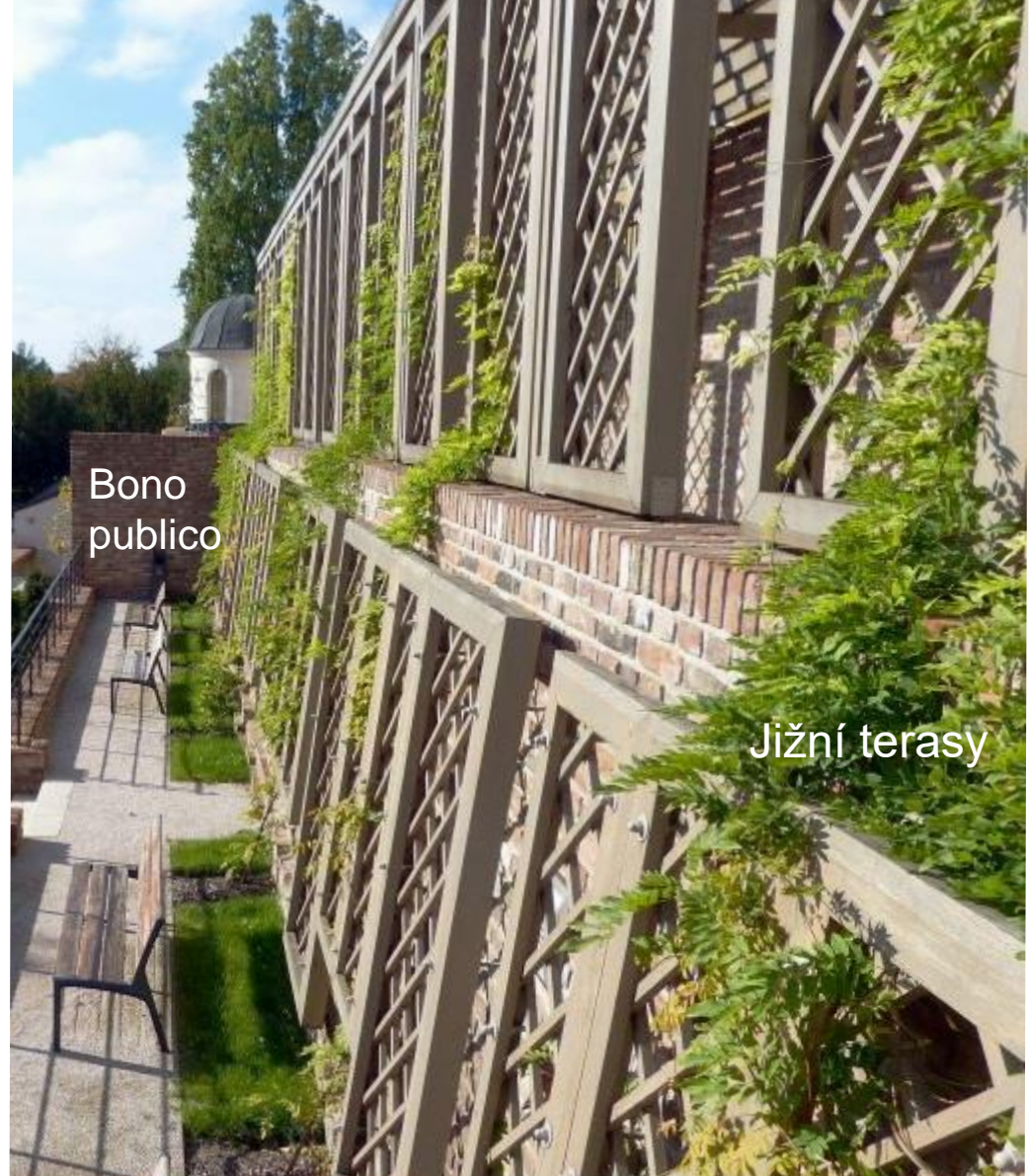
Kašna Parnas

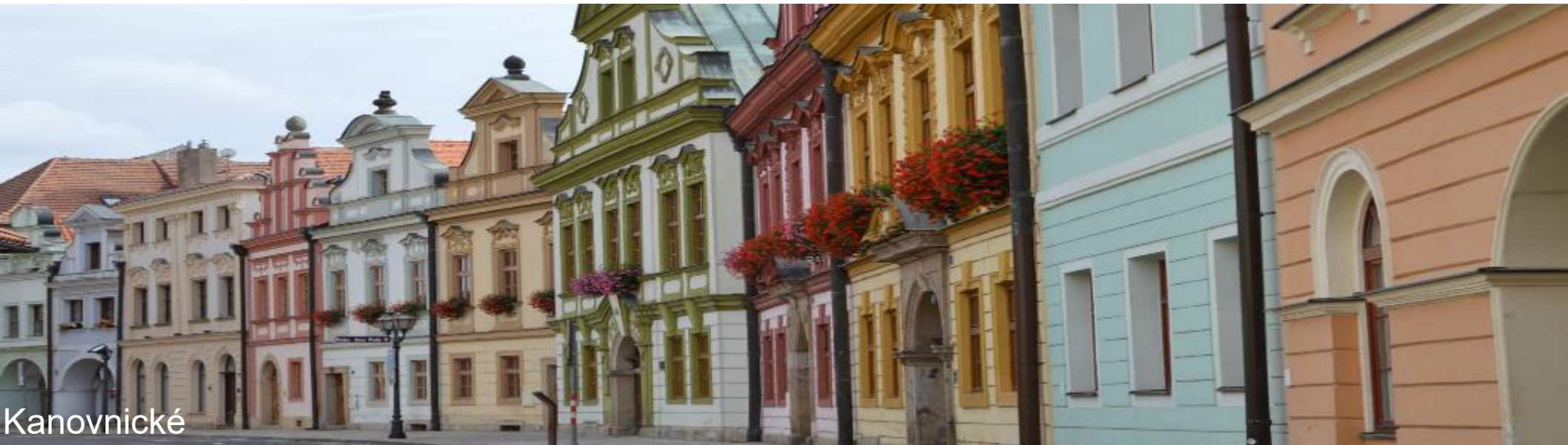
Valdštejnský palác

Architektura

- Česká barokní architektura je nedílnou součástí evropského kulturního bohatství
- Většina budov je *sakrálních*
- → sází na monumentalitu, bohaté zdobení a drahé materiály

- Typické užití místního pískovce jako hlavního stavebního materiálu
- Časově je dělena na tři části:
- *Rané, vrcholné, pozdní*

Rané baroko

- Ještě před barokem se objevuje *manýrismus*: mezistupeň renesance a baroka
- První barokní (a manýristická) stavba u nás je **Matyášova brána** na Pražském hradě (1614) - *Giovanni Maria Filippi*
- Po bitvě na Bílé hoře vznikají první *čistě barokní* stavby – **Valdštejnský palác** je přímo ovlivněn italskými směry

Matyášova brána
na Pražském hradě

Valdštejnský palác

Kostel Panny Marie Vítězné
a svatého Antonína Paduánského
Nejstarší barokní kostel v Praze

Klementinum

Důležitým
architektem doby
Carlo Lurago
Klementinum
zámek Humprecht
kostel Nanebevzetí
Panny Marie v HK

Jean Baptiste-Mathey

Působí v Praze a okolí ke konci 17. století
Jeho dílo je přechodem mezi raným a *vrcholným*
barokem

Trojský zámek, arcibiskupský palác v Praze ad.

Arcibiskupský palác

Kostel svatého Františka z Assisi

Vrcholné baroko

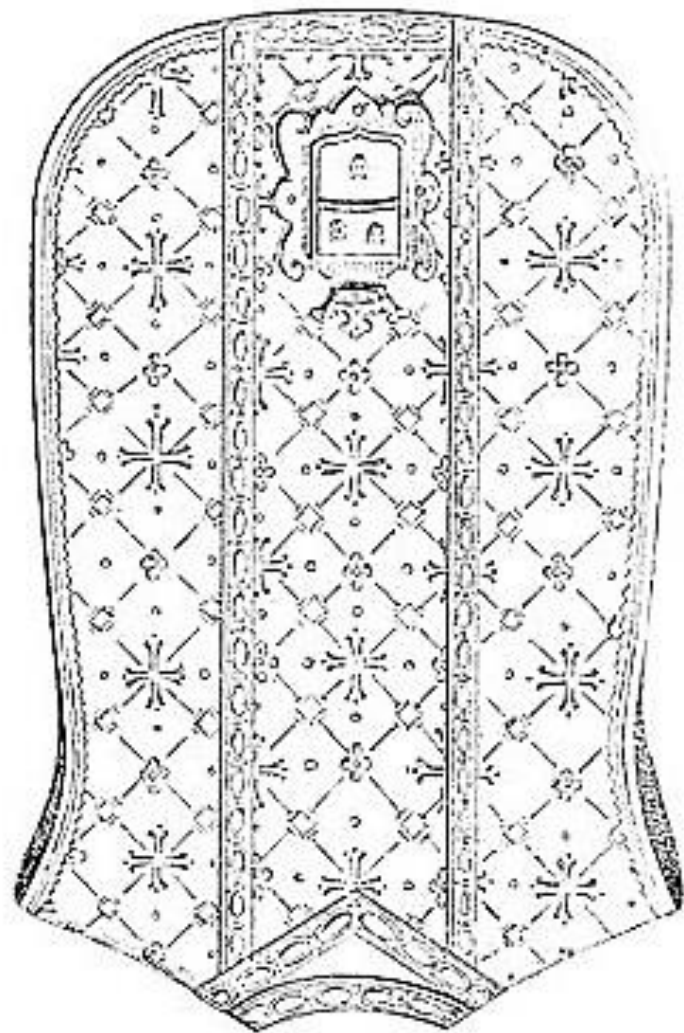
1. polovina 18. století

Kombinace štuku, zlata, umělý mramor + "zvlněný" interiér
= *dynamické baroko*

Nové prvky: *kázulové okno, atlanty, pásky*

Atlant = plastika mužů nesoucích břemeno

Páska = abstraktní ornament, náhrada za rostlinný motiv z dřívější doby

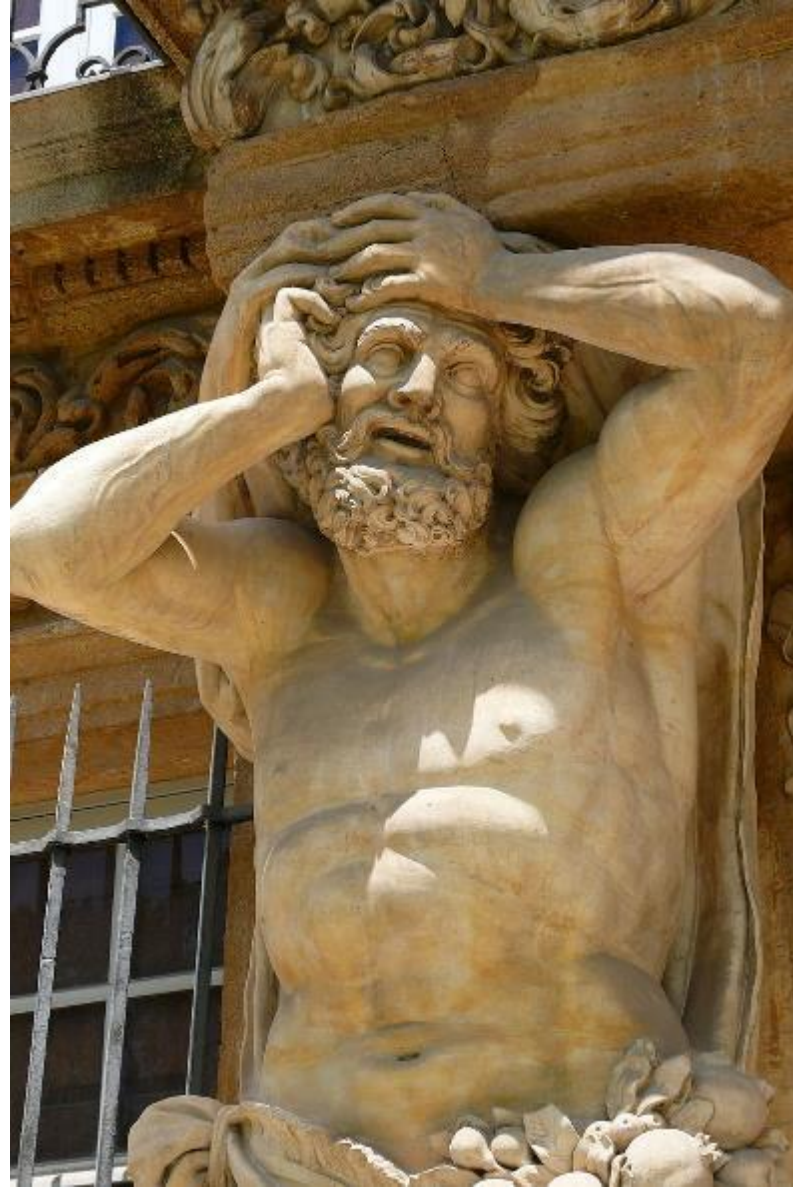

Kasulové okno

Kostel všech svatých
Stříbro

Atlanti

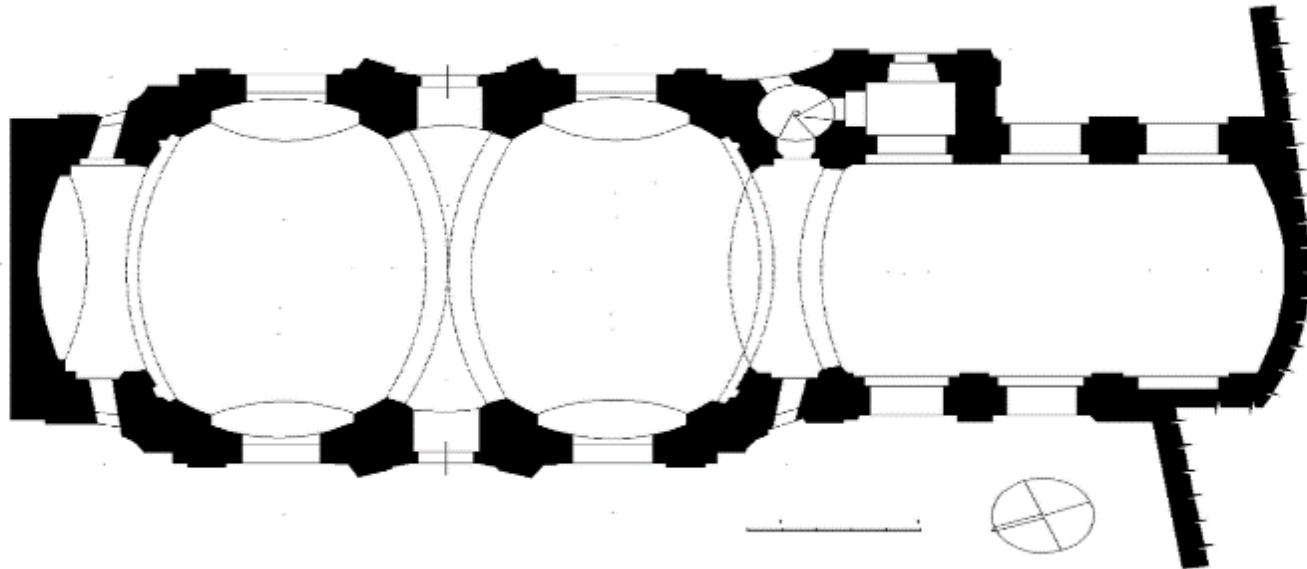
Sloup Nejsvětější Trojice
Olomouc
Na seznamu UNESCO

Kryštof Dientzenhofer

Český stavitel původem z Bavorska

Složité klenební konstrukce připomínající vlny ->
dynamické baroko

Vede stavby kostelů po celých Čechách

Půdorys konstrukce
kostela v Chebu

Kostel
svaté Kláry
Cheb

Bazilika svaté Markéty
Břevnovský klášter

Kilián Ignác Dientzenhofer

Syn a žák Kryštofa

Pracují společně na některých stavbách

Prelatura břevnovského kláštera

Chrám sv. Cyrila a Metoděje

Giovanni Battista Alliprandi

Italský architekt

Navrhuje zámky a paláce pro šlechtu

Také je autorem špitálu v Kuksu

Pohřben v Litomyšli

Šternberský palác

Zámek Veltrusy

Kaiserštejnský palác

Kostel
Nalezení svatého Kříže
Litomyšl

Barokní gotika

Dynamické baroko užívá výrazové prostředky gotiky (*lomený oblouk, žebra...*)

Dílo *Jana Blažeje Santini-Aichela*

Dvě stavby jsou zapsány na seznam **UNESCO**:

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a svatého Jana Křtitele

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Jana Křtitele
Kutná Hora

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Karlova Koruna
Chlumec nad Cidlinou

Kostel sv. Václava
Zvole

Pozdní baroko

(1740-1780)

Často se prolíná s *rokokem* a *barokním klasicismem*
Asymetrie, pompéznost, přehnaná dekorativnost

Nový ornament: *rokaj*

Rokaj = asymetrický, abstraktní ornament, základ ve tvaru mušle

Rokaj

Ústav šlechticů na Pražském hradě

Nové Hrady

Sochařství

Úzce vázáno na architekturu

Nejvíce se projevuje při vrcholném baroku

Madona
Police nad Metují

Náměty: světci, alegorie,
náboženské scény

Rozevláté šaty, hra světla a stínu,
pohyb

Postavy se upínají vzhůru

sv. František z Assisi
Šluknov

Karlův most

Dekorace mostů, zahrad, hradních nádvoří

Dále se
nachází u
kapliček,
milníků,
mezníků a
křížových
cestách

Kaple sv. Václava

Křížová cesta

Boží muka

sv. Josef

Jan Jiří Bendl

1610-1680

Raně barokní sochař

Autor *mariánského sloupu* na

Staroměstském náměstí

Používá kámen a dřevo

Anděl s ďáblem
bývalá součást sloupu

Jezdecká socha
sv. Václava

Vyšehrad, dříve
Václavské náměstí

Matěj Václav Jäckel

1635-1738

Lužickosrbský sochař a řezbář
Působí hlavně v Čechách

Madona se sv. Bernardem
Karlův most, kopie

Vrcholné baroko

Ovlivněn italským sochařstvím

Převážně církevní zakázky

Madona se sv. Dominikem a
sv. Tomášem Akvinským
Karlův most, kopie

Sochy mají měkký pohyb
a malebné drapérie

Svatá Anna Samotřetí
Karlův most, kopie

Jan Oldřich Mayer

1666-1721

Rakouský sochař působící v Praze

Zprvu působí jako řezbář

Také dělá štuky

sv. Šebestián

Nejčastěji tvoří kamenné plastiky

Sloup Nejsvětější Trojice
Malostranské náměstí

Postavy jsou masivní až zavalité

sv. Antonín Paduánský s Ježíškem
Karlův most

Zmrtvýchvstalý Kristus
Salvátor se sv. Kósmou
a Damiánem
Karlův most

Matyáš Bernard Braun

1674-1738

Rakouský sochař

Nejvýznamnější představitel českého
vrcholného baroka

sv. Prokop
Valeč

Vidění sv. Huberta
Betlém u Kuksu

Ovlivněn římským uměním
Pracuje s kamenem a dřevem

sv. Ivo
Karlův most

Nejvíce je znám pro
sochy Ctností a
Neřestí v Kuksu

sv. Ludmila se sv. Václavem
Karlův most

Sochy ctností

Sochy neřestí

Malířství

Portrét rodiny Dionýsia
Miseroniho

Motiv: Lidské tělo

"**Contrapposto**" = Ramena a boky
postavy jsou otočeny opačným směrem
Přicházejí nové metody (šerosvit)

Boháč

Scéna je založena na
kontrastech barev, světla a
stínů

Panna Maria se
přimlouvá u Nejsvětější
Trojice za vítězství
katolického vojska v
bitvě na Bílé hoře

Karel Škréta

1610-1674

Nejvýznamnější český barokní
malíř

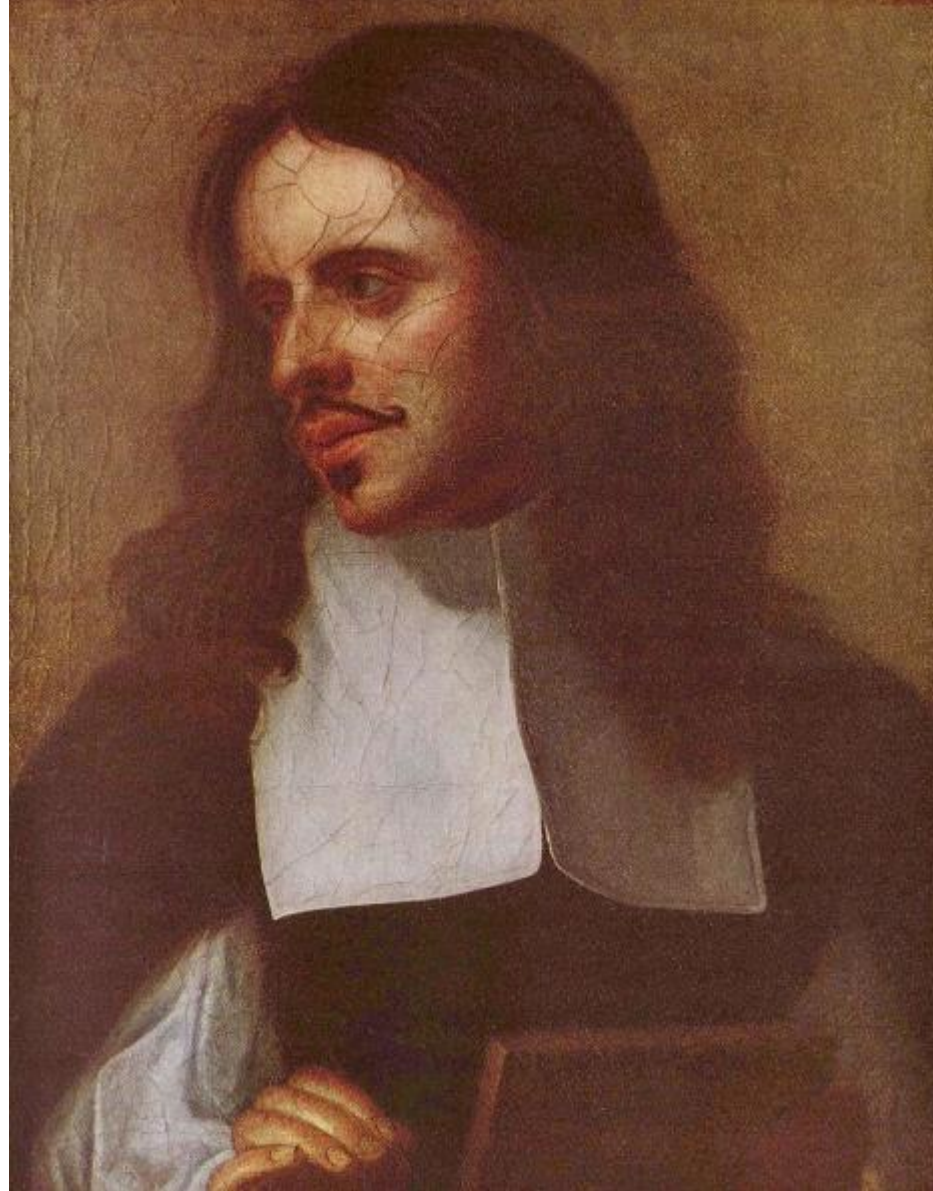
Výrazy osob znázorňuje
střízlivě a věcně

Portrét od Tiberia Tinelliho

Maluje portréty, oltářní malby
a kresby

Portrét Joachima Sandrarta

Paris a Helena

Václav Hollar

1607-1677

Český rytec, později žije v Londýně
Se svým zaměstnavatelem, anglickým
vyslancem, cestuje po celé Evropě

Autoportrét

Aula Domus Arrundeliana Londini, Septentrionem versus.

Dělá přírodní motivy, zátiší,
mapy, městské veduty i portréty

Arundel House

Mohuť
Kostel sv. Martina

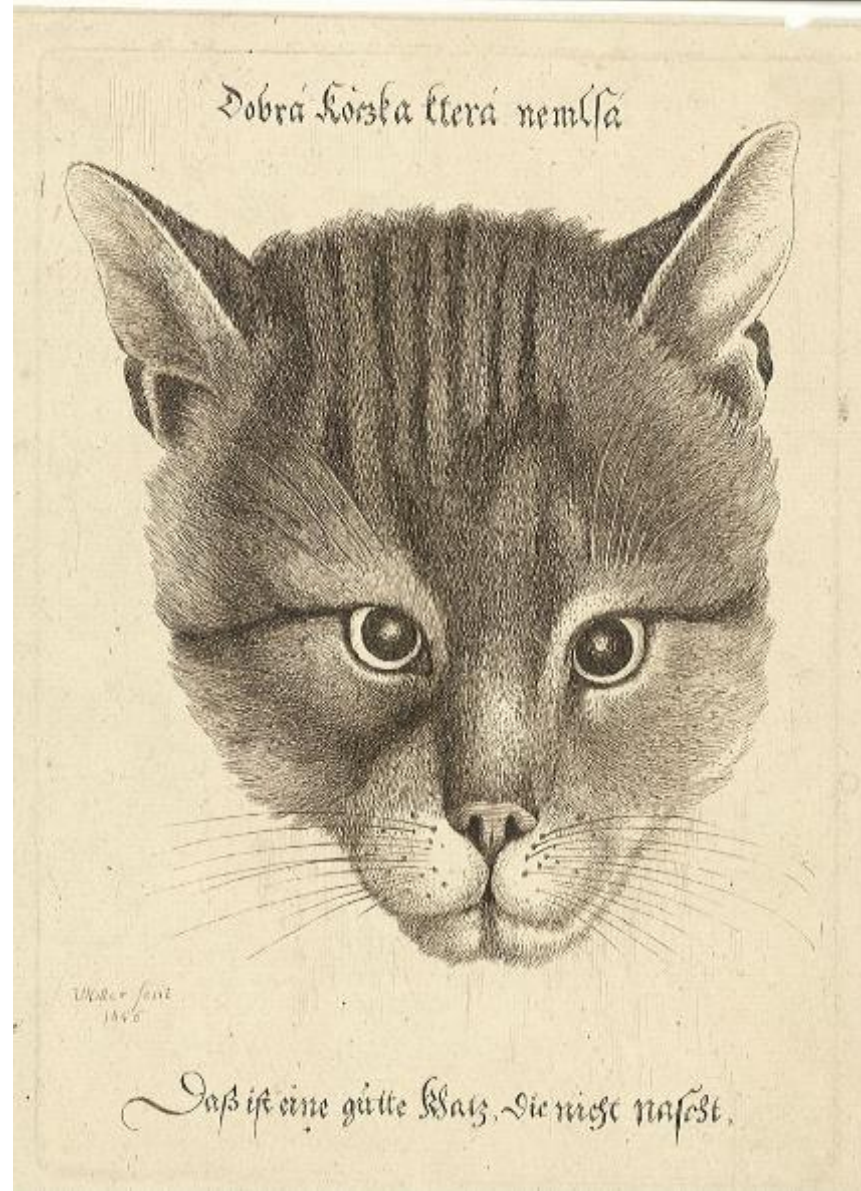

Hradec Králové

Jako grafickou techniku používal lept

Dobrá kočka, která nemlsá

Etiam periere Ruinae

Požár staré katedrály sv. Pavla

Pohled na York Castle

1 The Mould,
2 The three guns in the old Pavado,

Prospect of Yorke Castle at Tangier, from ye Strand, and the North-West. ∞

W. Rollar delin et sculp.

Jan Jakub Hartmann

1680-1736

Český krajinář, tvůrce historických maleb

Ovlivněn tvorbou z Nizozemí

Lesní krajina s diákonem Filipem

Alegorie země

Alegorie vody

Jan Kupecký

1666-1740

Přední evropský portrétista

Ovlivněn benátskými koloristy a temnosvitnou malbou z Bologny a Říma

Autoportrét se ženou

Soustředil se na výraz obličeje a na živou hru rukou
Zachycoval tak psychologickou stránku osob

Autoportrét s rodinou

Portrét mladé Polky

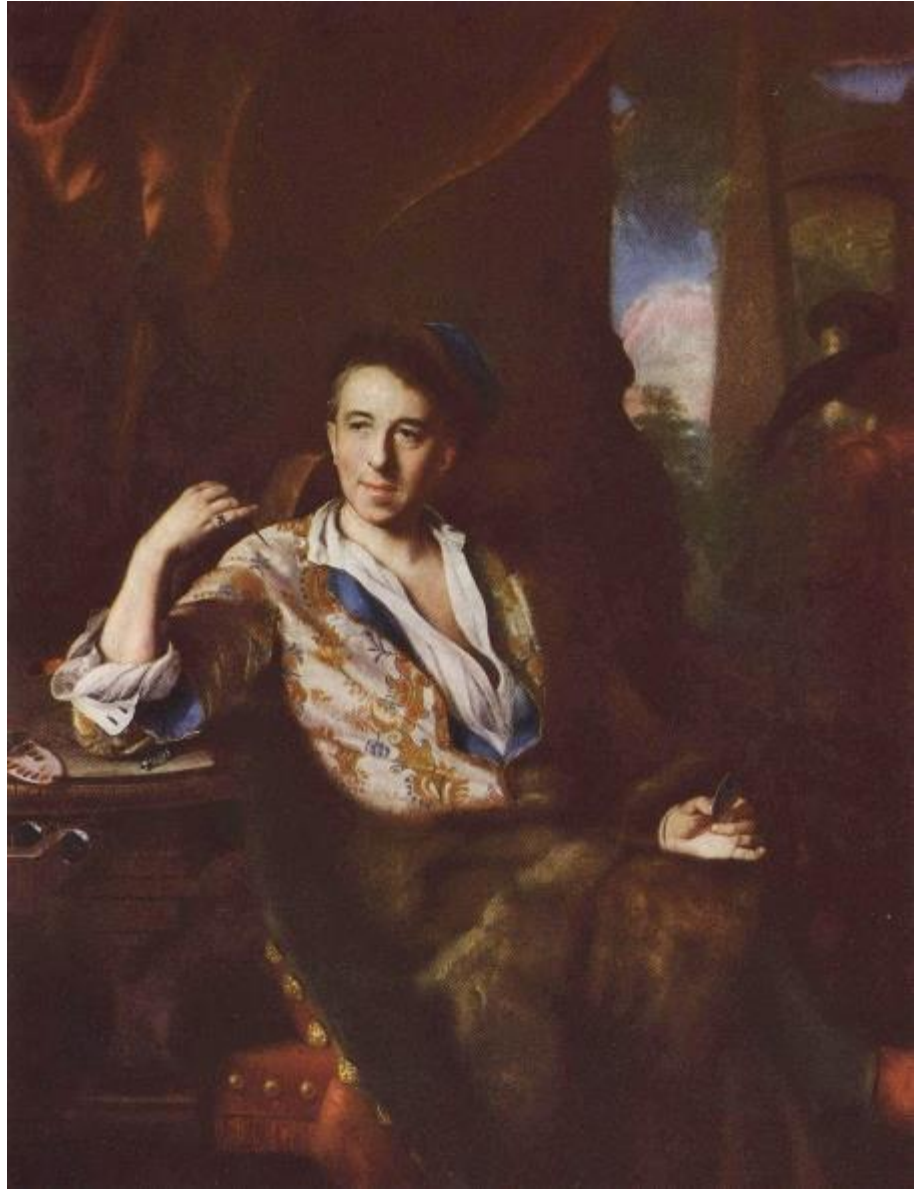

Mladý muž s houslemi

Podobizna Hedviky
Františky Wussinové

Portrét malíře miniatur Karla Bruniho

Portrét německého
malíře Davida Hoyera

Portrét Pedro Vicente
Garcia Álvarez de Toledo
y Portugal, conde de
Oropesa

Václav Vavřinec Reiner

1689-1743

Nejvýznamnější český barokní
freskař

Poznamenán vlivy benátského
koloritu a Brandlova šerosvitu

Autoportrét

Maluje i
heroické
krajiny, bitevní
obrazy a
podobizny

Krajina s dobytkem

Portrét Anny Veroniky
Hertzog von Hertzog

Orfeus se zvířaty